

Stanowisko w sprawie wykazów wydawców monografii naukowych

W nawiązaniu do spotkania SWAiN PIK i SWSW w dniu 26 lutego 2024 r. oraz do spotkania w dniu 25 marca 2024 r. z Rafałem Stanisławskim, przewodniczącym Zespołu ds. wykazów wydawnictw monografii naukowych oraz czasopism naukowych Komisji Ewaluacji Nauki (KEN), pragniemy odnieść się do kwestii wykazu punktowanych wydawnictw naukowych i zasygnalizować problemy, które dostrzegają wydawcy zrzeszeni w Polskiej Izbie Książki (PIK).

Uważamy, że ocena jakości i wpływu działalności publikacyjnej naukowców wypowiadających się w formie monografii powinna pełnić analogiczną rolę, jak ewaluacja czasopism naukowych. Jako środowisko tak postrzegaliśmy sens budowania systemu oceny na zasadzie dziedziczenia prestiżu wydawcy, który w zamierzeniu miał uprościć procedurę oceniania ogromnej liczby – zgodnie z raportem Biblioteki Narodowej wydajemy rocznie ok. 8500 tytułów w formie monografii naukowej – polskich publikacji i mobilizować wydawców do wzięcia odpowiedzialności za wdrażanie projakościowych procedur kwalifikowania monografii naukowych do wydania, niezależnie od walorów sprzedażowych.

Niestety, w efekcie otrzymaliśmy, poprzedzoną licznymi zapowiedziami, funkcjonującą do dziś listę wydawnictw włączającą bez należytego uzasadnienia wszystkie krajowe wydawnictwa – zarówno oficyny prestiżowe, solidne, profesjonalne, jak i te wydające monografie naukowe przypadkowo i okazjonalnie – do jednej grupy, tzw. Grupy I, w której publikacje otrzymują 80 pkt, a także wyróżniającą grono zagranicznych wydawnictw, tzw. Grupę II, w której opublikowanie monografii daje 200 pkt. Tak przyjęta optyka postrzegania wydawnictw krajowych była i jest krzywdząca, nie stymuluje rozwoju dobrych praktyk, sprzyja za to nadużyciom, jakimi były niektóre korekty listy. Powoduje również kierowanie dużego strumienia pieniędzy do wydawnictw zagranicznych.

Zwracaliśmy wielokrotnie uwagę na nadmierne uproszczenie zastosowane w przypadku pierwszej listy punktowanych wydawnictw naukowych oraz brak rzeczowych kryteriów oceny, które – analogicznie do wymagań stawianych redakcjom czasopism naukowych – przyczyniłyby się do profesjonalizacji usług wydawniczych, w konsekwencji zaś podniesienia jakości publikacji i zwiększenia zasięgu ich rozpowszechniania. Dziwi bardzo fakt, że żadne z polskich wydawnictw nie zostało docenione na tyle, by stać się wyznacznikiem do podnoszenia standardów i przykładem dla innych.

Jako środowisko wskazywaliśmy na mankamenty listy, takie jak:

- renomowane międzynarodowe wydawnictwa o jednoznacznie naukowym profilu często są punktowane tak samo, jak mniejsze polskie oficyny, publikujące monografie naukowe jedynie okazjonalnie, przy okazji wydawania literatury np. publicystycznej czy fachowej;
- lista polskich wydawnictw poziomu II obejmuje jednolitą punktacją podmioty znacząco różniące się stopniem kompetencji wydawniczych, przez co traci swoją użyteczność jako narzędzie ewaluacji;
- ujednolicenie punktacji sprawiło, że cel reformatorski, jaki przyświecał wprowadzeniu wykazu, zostaje zniesiony (brakuje kryteriów pozwalających na wskazanie i uznanie

najlepszych postulowanych praktyk w zakresie działalności wydawniczej i podnoszenia jakości publikacyjnej);

- na liście znalazło się zbyt dużo wydawnictw związanych z Kościołem katolickim oraz organizacjami kościelnymi;
- wiele wydawnictw z listy ma w dorobku książki, które trudno uznać za publikacje naukowe;
- lista obfituje w błędy lub przeoczenia (np. niepełne lub nieaktualne nazwy wydawnictw).

Proponujemy opracowanie, w porozumieniu ze środowiskiem wydawców naukowych i samych naukowców, szczegółowej listy kryteriów oceny eksperckiej wydawnictw, która obejmowałaby różnorodne aspekty działalności nowoczesnego wydawnictwa naukowego, takie jak np.:

- jasno sprecyzowana misja działania na rzecz nauki, naukowy profil i szerokie, wielokanałowe rozpowszechnianie treści naukowych;
- stałość, ciągłość i skala publikowania naukowego i akademickiego, również w zakresie podręczników akademickich;
- współpraca z autorami reprezentującymi różne polskie i zagraniczne uznane instytucje badawcze – nieograniczanie się do jednej (własnej) instytucji;
- dorobek w działalności na rzecz publikacji akademickich wydawanych z zastosowaniem innowacyjnych technologii cyfrowych i multimediiów, innowacyjność dydaktyczna;
- pro jakościowe procedury kwalifikowania do wydania, dbałość o etykę publikacyjną i poszanowanie praw autorskich;
- publikowanie i rozpowszechnianie w środowisku cyfrowym z zastosowaniem właściwej identyfikacji treści;
- profesjonalne i bezpieczne gromadzenie, udostępnianie i długotrwałe archiwizowanie danych;
- szeroki zasięg rozpowszechniania wydań elektronicznych i dystrybucji wydań cyfrowych;
- realizacja polityki otwartego dostępu w modelu pełnym lub hybrydowym;
- aktywna promocja treści naukowych.

Uważamy, że lista powinna uwzględniać podział na co najmniej kilka grup wydawnictw, z zastrzeżeniem, że uruchomienie procedury aplikowania do wyższej punktowo grupy byłoby możliwe co najmniej raz do roku. Pomocne byłoby uruchomienie elektronicznego systemu ankietowego, za pomocą którego można byłoby weryfikować osiągnięcia wydawców i przydział do grup.

Mamy nadzieję, że powyższe uwagi będą użyteczne w dalszych pracach ekspertów KEN i pozwolą na korektę obecnego modelu tworzenia listy punktowanych wydawnictw naukowych.